

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶՈՒՄ ԵՎ ԺՆԵՎՈՒՄ

Վեհափառ Հայրապետը սույն թվականի հունիսի 26-ից մինչև հուլիսի 12-ը, Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակ և Ֆրանսիայի հայոց առաջնորդ տ. Սերովբե արքեպ. Մանուկյանի հրավերով, եղավ Փարիզում և Ժնևում՝ ոչ պաշտոնական այցով: Վեհափառ Հայրապետին ողնկցում էր վրահայոց թեմի առաջնորդ տ. Գևորգ եպս. Սերադարյանը:

Վեհափառ Հայրապետը հուլիսի 1—6 օրերին այցելում է Ժնև՝ ողնկցությամբ հայրապետական պատվիրակի փոխանորդ տ. Գյուտ եպս. Նազաշյանի:

Ժնևում Հայոց Հայրապետին ողնկցում է նաև Ծվեյցարիայի հայոց հոգևոր հովիվ տ. Դավիթ Ծ. վրդ. Սահակյանը:

Ժնևում Հայոց Հայրապետը տեսակցություններ է ունենում Union de Banques Suisses-ի ընդհանուր տնօրենի և այդ դրամատան մեջ ի պահ դրված ս. Էջմիածնի անձեռնմխելի հիմնադրամի կապակցությամբ՝ Մայր Աթոռի բարերար տիար Սարգիս Բյուրքճյանի հետ:

Ժնևում գտնված օրերին Հայոց Հայրապետը հետաքրքրվում է նաև շվեյցարահայ համայնքի եկեղեցական գործերով: Այդ նպատակով Նորին Ս. Օծությունը մասնավոր տեսակցություն է ունենում Ժնևի հայոց եկեղեցական վարչության փոխ-ատենապետ տիար Էոժեն Փափազյանի և ս. Գրիգոր Լուսավորիչ հիմնարկության ներկայացուցիչ տիար Ծարլ Փիլիպպոսյանի հետ:

Վեհափառ Հայրապետը ժնկում հանդիպում է ունենում մաս հյուրաբար այստեղ գտնվող Մայր Աթոռի բարերար տիար Մարտիրոս Տարագճյանի և հասարակական գործիչ տիար Հայկաշեն Ուզունյանի, ինչպես մաս Մայր Աթոռի հանգուցյալ բարերար Կարապետ Ղազարյանի այրի տիկին Ազգանուշ Ղազարյանի հետ:

Հուլիսի 5-ին Վեհափառ Հայրապետն այցելում է ժնկի հայոց ս. Հակոբ եկեղեցի և նույն օրն էլ վերադառնում Փարիզ:

Փարիզում իր կեցության օրերին, հուլիսի 6—11-ը, Վեհափառ Հայրապետը հանդիպումներ է ունենում Մայր Աթոռի բարերարներ տիար Նուրհան Ֆրենկյանի, տիար Գևորգ Պազըրճյանի, Փարիզի հայոց եկեղեցական վարչության ատենապետ տիար Սեդրակ Քարյանի, վարչության անդամ տիար Ալեքսանդր Օհանյանի, տիար Համազասպ Մոմճյանի, տիկին Եսթեր Իշկալացյանի, տիար Ադաի Դարբինյանի, «Յառաջ» թերթի խմբագիր տիկին Արփիկ Միաքյանի, «Աշխարհ» թերթի խմբագիր տիար Ալեքսան Ավետիսյանի և այլ ազգայինների հետ:

Հուլիսի 11-ին Վեհափառ Հայրապետին է այցելում Անգլիայի հայոց հայրապետական պատվիրակ տ. Ներսես եպս. Պոզապալյանը:

Փարիզում գտնված օրերին Նորին Ս. Օծությունը մասնավոր տեսակցություն է ունենում Լիբանանահայ կարոտյալ ընտանիքների օգնության հանձնաժողովի նախագահ տիար Հովհաննես Գասարճյանի հետ:

Հուլիսի 4-ին, կիրակի օրը, երբ Վեհափառ Հայրապետը գտնվում էր ժնկում, տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսը, տ. Գևորգ եպիսկոպոսի ընկերակցությամբ, մեկնում է Լիոն՝ մասնակցելու տեղի հայոց ս. Հակոբ եկեղեցում Լիոնի կարդինալ Ռենարի պատվին կազմակերպված հանդիսությանը:

Այս առթիվ Լիոնի հայոց եկեղեցում պատարագում է տ. Գևորգ եպս. Սերայդարյանը:

Հուլիսի 10-ին Վեհափառ Հայրապետն այցելում է Փարիզում Սովետական Միության արտակարգ և լիազոր-դեսպան Ստեֆան Չերվենկոյին և ջերմագին զրույց ունենում նրա հետ:

Հայոց Հայրապետին այս առթիվ ողենցում էին տ. Սերովբե, տ. Գյուտ սրբազանները և տ. Գրիգորիս վարդապետ Բունիաթյանը:

Հուլիսի 11-ին, կիրակի օրը, Փարիզի հայոց ս. Հովհաննես Մկրտիչ առաջնորդանիստ եկեղեցում պատարագում է տ. Գևորգ եպս. Սերայդարյանը:

Ժամը 11-ին Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցական թափոքով և «Հրաշափառ»-ով առաջնորդվում է եկեղեցի, որը լցված էր հավատացյալ հոծ բազմությամբ:

«Հայր մեր»-ից առաջ հայրապետական պատվիրակ տ. Սերովբե արքեպ. Մանուկյանը, հանուն Ֆրանսիայի հայոց թեմական կազմակերպության, հոգևորականության և բովանդակ հայ ժողովրդի, ջերմորեն ողջունում է Հայոց Հայրապետի շնորհաբեր ներկայությունը և խնդրում Նրան տալ իր օրհնությունն ու պատգամը:

Վեհափառ Հայրապետը խոսք է առնում և ասում.

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈՋԸ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ
(1976 թ. հուլիսի 11)

Հանուն Հոր և Որդվո և Հոգվույն Սրբո. ամեն:

Սիրելի հավատացյալ ժողովուրդ, մեծ հաճույքով և սիրով, բոլորիդ կերեքնք ողջուն և օրհնություն Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնեն:

Այս պահուն հուզումով բարձրացանք այս ս. Բեմը ձեզի ուղղելու համար քանի մը խոսք: Այս ս. տաճարը Մեր հայրապետական կյանքի պատմության մեջ մասնավոր տեղ մը կգրավե: Այս եկեղեցին առաջինը եղավ Մեր այցելած եկեղեցիներեն, երբ իբրև կաթողիկոս, ճիշտ քսան տարիներ առաջ, ճամփա ելանք դեպի արտասահման: Այդ օրեն անցան ուղիղ քսան տարիներ: Կհիշենք շատ հստակ պատկերը, որ այսօր ալ Մեր աչքերուն առջև կպարզվի: Ծատ հավանական է, որ ձեզմե շատեր ներկա էին քսան տարիներ առաջ այստեղ: Անշուշտ շատերն ալ չկան, բնական օրենքով անոնք անցած են կյանքի մյուս ափը: Օրհնյալ ըլլա անոնց բոլորի հիշատակը:

Սիրելի Սրբազան եղբայր, շնորհակալություն Ձեր ջերմ խոսքերուն համար:

Այս առթիվ ևս Մեր գոհունակությունը կհայտնենք այն սիրալիր և եղբայրական հարաբերություններու և պտղաւատ գործակցության համար, որ քսան տարիներէ ի վեր գոյություն ունին և կզարգանան Մայր Աթոռիս և Ձերդ Սրբազնության միջև, իբրև հավատարիմ և բարեշան հայրապետական պատվիրակը Արևմտյան Եվրոպայի:

Այս օրերս կգտնվինք Փարիզ կարճ և ոչ պաշտոնական այցելությամբ մը: Եղանք մահ Ժնև քանի մը օրով, Մայր Աթոռիս նյութական, ֆինանսական հարցերու ամրապնդման առնչությամբ: Մայր Աթոռս առանձնապէս գաղտնիք մը չունէ մեր ժողովուրդէն: Աստուծո ողորմությամբ և մեր ժողովուրդի առատաձեռնությամբ, ահավասիկ քսան տարիներ հետո կրնանք մխիթարությամբ հայտարարել, թէ Ժնևի մեջ հատուկ դրամատան մը մեջ, ս. Էջմիածնի անունով կարևոր գումար մը հավաքված է, իբրև անձեռնմխելի հիմնադրամ, որուն եկամուտներէն կօգուվի Մայր Աթոռս վերջին տաւր և ավելի տարիներու ընթացքին: Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը և Հայաստանի եկեղեցիները այսօր նյութապէս ինքնաբաւ վիճակի մեջ են: Նույնն է կացությունը մահ Ռուսաստանի, Վրաստանի և Ադրբեջանի հայ եկեղեցիներուն: Մայր Աթոռը նյութապէս բարվոք վիճակի մեջ կգտնվի, շնորհիվ մեր հայրենաբնակ ժողովրդի բարեպաշտության և նվիրատվումներու: Ժիշտ է, Հայաստանի մեջ հարուստներ չունինք, բայց բազմահազար մեր հավատացյալներու լուծանքով, կոչման բավականաչափ գումարներ, որով Մայր Աթոռը և մեր բոլոր եկեղեցիները դարձած են ինքնաբաւ: Ունինք մահ արտապայտանական, բացառիկ շինարարական աշխատանքներ՝ պատմական տաճարներու վերանորոգումներ կամ վերակառուցումներ, մոր շենքերու կառուցումներ և այլն, ուրեմն բացառիկ շինարարական աշխատանքներ, որոնք կկատարվին արտասահմանէն ստացված նվիրատվություններով և մասամբ ալ այն գումարով, որ դրամատան մեր ունեցած անձեռնմխելի ֆոնդէն կօչանա: Այսպիսով, Մայր Աթոռս ավելի քան բավարարված վիճակի մեջ կգտնվի: Ի տես այս կացության, Մենք մախ փառք կուտանք Աստուծո ու Մեր երախտագիտությունը կհայտնենք բոլոր անոնց, որոնք իրենց բարի ձեռքը, օգնող ձեռքը կերկարեն մեզի, ի պայծառություն մեր հայրենի բոլոր եկեղեցիներուն: Այս տեսակետէն ոչ միայն Ամերիկան, այլ մահ ձեր երկիրը, Ֆրանսան, առաջին շարքի վրա կգտնվի մեր բարերարներու տեսակետէն և ձեր սրբազան առաջնորդն ալ, մեր սիրելի եղբայրը՝ Սերովբէ

արքեպիսկոպոսը, ամենայն հոգատարությամբ կնպաստե մեծ չափով Մայր Աթոռի շինարարական աշխատանքներում:

Ահա այսպես, սիրելի ժողովուրդ, մեր հայրենիքի բարենպաստ պայմաններում մեջ և շնորհիվ նաև մեր պետական իշխանությանց հույժ բարյացակամ վերաբերումին, Մենք մեր աշխատանքները քսան տարիներու ընթացքին շարունակեցինք և պիտի շարունակենք, որպեսզի հետզհետե ավելի զորանա հայոց հավատքի բազմադարյան կեդրոնն ու Էջմիածինը, ուրկե համայն մեր ժողովուրդին կբաշխվին օրհնությունները և շնորհները երկնային:

Հայ ժողովուրդի հոգիի և հավատքի արմատները կգտնվին Արարատի նայվածքի ներքո, ու Էջմիածնի նվիրական քարերում տակ: Այս հոգևոր ճշմարտությունը կխորհիմ, թե մեծագույն գրավականն է մեր ժողովուրդի հոգևոր միասնության, անսասանության և հավետ կենդանության: Մեր շերմագին իղձն ու մաղթանքն է, որ մեր ազգի զավակները միշտ մնան մեր Մայր եկեղեցվո հովանիին ներքև, որովհետև ժողովուրդի ամենաապահով ու փրկարար նավահանգիստը մեր, հատկապես արտասահմանի պայմաններում մեջ, Հայաստանյայց առաքելական ու եկեղեցին է, իր գլուխ ունենալով Մայր Աթոռն ու Էջմիածինը: Ավելի քան երբևէ, ճշմարիտ է հայրենասեր պատմաբան՝ Առաքել Դավրիժեցիի խոսքը, թե՛ «ի վերայ Աջոյն և սրբոյ Էջմիածնի ամենայն ազգն Հայոց կապեալ կայ»:

Սիրելի ժողովուրդ, կկամենանք ավելցնել նաև, որ Մայր Աթոռն ու Էջմիածինը և Մենք անձնապես, միշտ կմնանք աղոթող և Մեր ուժերու չափով գործող՝ աշխարհի խաղաղության, ժողովուրդներու բարեկամության և պետություններու միջև արդար հարաբերություններու ամրապնդման համար: Մեզի համար վիշտ է, որ մեր օրերում կտեսնենք տակավին արյունահեղություններ, պատերազմներ և բազում տեսակի ողբերգություններ: Այս պահում չենք կրնար չհիշել Լիբանանի ողբերգական վիճակը, ուր Մենք ավելի քան 200.000 ժողովուրդ ունինք և որոնք տազնապալ և կարոտյալ ծանր վիճակի մեջ կգտնվին: Մեր աղոթքն է, որ խաղաղությունը շուտով վերահաստատվի այդ սքանչելի երկրին մեջ, և մեր ժողովուրդի զավակները՝ իրենց եկեղեցիներով, իրենց կրթական հաստատություններով, իրենց ազգային կազմակերպություններով, իրենց մամուլով ու մշակութային միություններով շարունակեն հայկական այն կյանքը, որ առաջին համաշխարհային պատերազմեն սկսյալ մինչև մեր օրերը այնքան սքանչելի կերպով զարգացավ:

Այս առիթով մեծ գոհունակությամբ և գնահատանքով պետք է հիշենք ֆրանսահայ գաղութը, որ ապացույցը տվավ իր համազգային մտահոգությանց, մեկ միլիոն ֆրանսական ֆրանք կարճ ժամանակվա մեջ հանգանակելով, իբրև հետևանք Մեր կոչին և իբրև հետևանք այն աշխույժ և եռանդուն աշխատանքին, որ ծավալվեցավ այստեղ, ի գլուխ ունենալով հայրապետական պատվիրակը և իր ժրաջան գործակիցները:

Մենք միշտ պիտի մնանք աղոթող, որ միջազգային կյանքի արդի իրադրությունը փոխվի վերջապես, և իրապես արդար ու խաղաղ հարաբերություններ ստեղծվին ազգություններու և պետություններու միջև:

Քանի մը օրեր առաջ, երբ Ժնև կգտնվեինք, առավոտ մը, երբ Լեմանի ափին կբալլեինք, շենքի մը պարիսպին զետեղված մարմարե մեծ տախտակի վրա կարդացինք հետևյալ քանդակված խոսքերը.

„La liberté du faible et la gloire du fort“ Lamartine.

(«Տկարի ազատությունը, ուժեղի փառքն է»):

Հուգումի ուժգին ցնցում մը ապրեցանք, ըմբռնեցինք պահ մը վեհությունը, գաղափարական գեղեցկությունը, մարդասիրական այս մտածումին: Ինչքա՛ն այժմեական է այսօր ալ Լամարտինի այդ խոսքը: Բայց և տխրությամբ պետք է ավելցնենք, թե մեր օրերու մարդկությունը ինչքա՛ն հեռու է այդ մեծ գաղափարի կենսագործումեն: Մանավանդ մենք իբրև փոքր ժողովուրդ, տակավին ինչքան ծարավի ենք արդարության: Այնուամենայնիվ հավատքով գորացած և միշտ ապագայի հույսերով լուսավորված, լավատես հոգիով մենք պետք է դեպի հառաջ ընթանանք, մեր բոլոր ուժերը լարած, մեր պարտքը կատարելով մեր եկեղեցվո և մեր ժողովուրդի հանդեպ, այն հաստատ համոզումով, որ ի վերջո համայն մարդկությունը պիտի հասնի իսկական խաղաղության, արդարության և ազատության նավահանգիստը, հերքանկություն բոլոր ազգերու և մանավանդ հերքանկություն և ի մխիթարություն անցյալի մեջ տանջված և այժմ վերածնած մեր ժողովուրդին:

Ձեզ, սիրելի հավատացյալներ, կրկին անգամ սիրո ողջույն և օրհնություն Մայր Աթոռեն և ազատ հայրենիքեն:

«Ընորհք և խաղաղութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եղիցին ընդ ձեզ. ամէն»:

Հուլիսի 12-ին Վեհափառ Հայրապետը հրաժեշտ է առնում Փարիզից և վերադառնում Մոսկվա, որտեղ Նրան դիմավորում են Ռուսաստանի և Նոր Նախիջևանի հայոց թեմի առաջնորդական փոխանորդ ու Մոսկվայի հայոց հոգևոր հովիվ տ. Տիրան վրդ. Կյուրեղյանը և Մայր Աթոռի միաբան տ. Անանիա վրդ. Արաքաջյանը:

Մոսկվայի օդանավակայանում Հայոց Հայրապետին ողջունում և բարի գալուստ են մաղթում ՍՍՀՄ Մինիստրների սովետին առընթեր կրոնական պաշտամունքների խորհրդի նախագահի տեղակալ Պ. Մակարցևը և ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Սարգիս Գասպարյանը:

Հուլիսի 13-ին Վեհափառ Հայրապետն այցելում է ՍՍՀՄ Մինիստրների սովետին առընթեր կրոնական պաշտամունքների խորհուրդ և ջերմ գրույց ունենում խորհրդի նախագահի տեղակալներ Պ. Մակարցևի և Վ. Տիտովի հետ:

Սույն գրույցին ներկա է լինում նաև ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Գասպարյանը:

Հուլիսի 14-ին, չորեքշաբթի օրը, Վեհափառ Հայրապետը վերադառնում է Մայր Աթոռ:

Ա. Հ.

